

Riešenie úloh

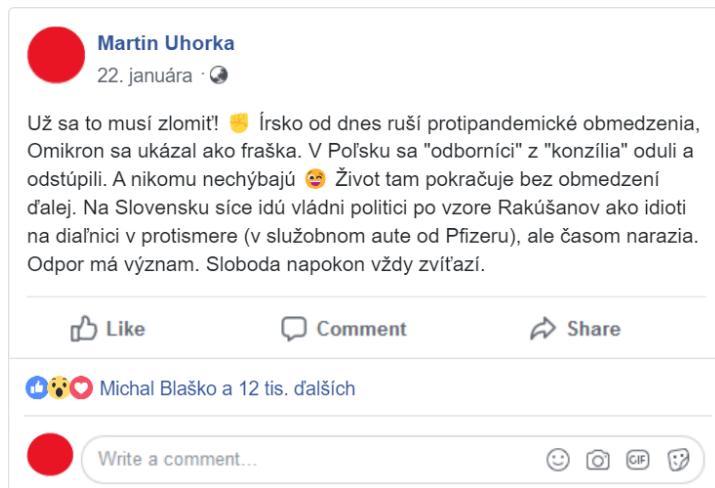
krajské kolo

1. kategória

Mediálna gramotnosť

1) Over status z Facebooku 1

Over faktickú správnosť tohto príkladu. (3b)

Správne odpovede

1) Je pravda, že Írsko v období vydania statusu zrušilo väčšinu protipandemických opatrení? (1b)

- a) **áno**
- b) ~~nie~~

2) Akú mieru zaočkovania malo v tej dobe Írsko? (1b)

- a) ~~28,4%~~
- b) ~~51,3%~~
- c) ~~53,5%~~
- d) **80,5%**

3) V akom štádiu bola vtedy vlna Omikronu v Írsku? (1b)

- a) ~~Počet nakazených stúpal~~
- b) **Počet nakazených klesal**

Zámer úlohy:

Cieľom tejto úlohy je poukázať na dôležitosť zasadenia informácií do kontextu. Aj keď samotná informácia v statuse bola pravdivá, je dôležité dohľadať si širšie súvislosti.

Zdroje:

Pôvodný status: <https://www.facebook.com/ing.milan.uhrik>

Rušenie opatrení v Írsku: <https://www.reuters.com/business/healthcare-pharmaceuticals/ireland-set-rapidly-drop-almost-all-covid-19-restrictions-2022-01-21/>

Informácie o stave pandémie v Írsku: <https://covid19ireland-geohive.hub.arcgis.com/>

2) Over status z Facebooku 2

Autor uvádza tri tvrdenia o priebehu druhého kola prezidentských volieb 2019. Ktoré z nich sú pravdivé? (3b)

Správne odpovede

1) Zuzana Čaputová získala ani nie ¼ všetkých voličov (1b)

a) Pravda

b) Nepravda

c) Tvrdenie je vágne, nedá sa určiť pravdivosť

Odôvodnenie: Volebná účasť v druhom kole dosiahla 41,7% a z toho získala Z. Čaputová 58,4%. Z toho vychádza, že $41,7 / 100 * 58,4 = 24,35\%$.

2) Získala o ¼ milióna menej hlasov, ako získal Andrej Kiska (1b)

a) Pravda

b) Nepravda

c) Tvrdenie je vágne, nedá sa určiť pravdivosť

Odôvodnenie: Z. Čaputová získala 1 056 528 hlasov, A. Kiska získal 1 307 065 hlasov. $1 307 065 - 1 056 528 = 250 537$, čo je takmer presne štvrt milióna

Správne odpovede (pokračovanie)

3) K volebným urnám prišlo najmenej voličov v histórii SR. (1b)

a) ~~Pravda~~

b) ~~Nepravda~~

c) **Tvrdenie je vágne, nedá sa určiť pravdivosť**

Odôvodnenie: Tvrdenie je vágne, lebo autor nešpecifikuje, aké voľby má na mysli. Ak ide len o prezidentské voľby, je to pravda. Avšak k volebným urnám celkovo už prišlo menej voličov, napríklad voľby do VÚC 2017 mali účasť 29,95%.

Zámer úlohy:

Cieľom úlohy je rozvinúť schopnosť overovať faktickosť tvrdení aj na základe vlastných výpočtov. Taktiež má úloha upozorniť súťažiacich na to, že niektoré vyjadrenia vedú byť zámerne vágne a zavádzajúce.

Zdroje:

Pôvodný status: <https://www.facebook.com/igor.matovic.7>

Prezidentské voľby 2019: https://sk.wikipedia.org/wiki/Vo%C4%BEBa_prezidenta_Slovenskej_republiky_v_roku_2019

Prezidentské voľby 2014:

https://sk.wikipedia.org/wiki/Vo%C4%BEBa_prezidenta_Slovenskej_republiky_v_roku_2014#Druh%C3%A9_kolo

Voľby do VÚC: <https://volby.sme.sk/volby-vuc/2017/vysledky>

3) Over status z Facebooku 3

Vyhľadaj článok, na ktorý sa autor statusu odkazuje. (1b)

Správna odpoveď

U.S. Considers Backing an Insurgency in Ukraine:

<https://www.nytimes.com/2022/01/14/us/politics/russia-ukraine-biden-military.html>

Zámer úlohy:

Ľudia na sociálnych sieťach sa často odkazujú na články dôveryhodných médií, akými je New York Times. Avšak bez uvedenia zdroja nie je jednoduché overiť, či autor statusu správne interpretuje článok. Preto je cieľom tejto úlohy naučiť súťažiacich vyhľadať pôvodný zdroj aj na základe limitovaných informácií.

Článok je v angličtine, čo sa môže zdať nefér voči tým, ktorí po anglicky nevedia. Bohužiaľ na internete dnes sa bez znalosti angličtiny zaobídete len veľmi ťažko. Ako uvádzame na našej [stránke](#), Google Prekladač sa dá elegantne použiť na preloženie celých článkov.

Zdroje:

Pôvodný status: <https://www.facebook.com/tomastaraba.sk>

4) Over status z Facebooku 4

Je p. Turánek taká autorita, ako sa uvádza v statuse? (2b)

Michal Pazúrik
26. januára · 🌐

PROFESOR TURÁNEK ARGUMENTAČNE ZNIČIL VŠETKÝCH SABAKOV A LENGVARSKÝCH!
Priatelia, práve v dnešný deň, keď sa slaboduchý premiér Heger opäť vyslovil o potrebe povinného očkovania, si skrátka musíte vypočuť túto reláciu. Celé video: <https://youtu.be/3iZdqgkzhs>
Profesor Turánek je jedna z najväčších kapacít v oblasti vakcinológie v Česko-Slovenskom priestore a z jeho slov doslova mrazi. Otázky očkovaní a riziká, ktoré ešte môžeme objaviť ukazujú, že ktokoľvek s rečami o povinnom očkovaní je bezcitná totalitná kreatúra.
Ďalšie časti rozhovoru:
<https://youtu.be/l5wMNI4GQD0>

RÁDIO SVOBODNÉ UNIVERZUM
Kupredu do minulosti

www.KupreduDoMinulosti.cz

👍 Like 💬 Comment ➦ Share

👍 🤔 😊 Dušan Župan a 13 tis. ďalších

Write a comment...

Správne odpovede

1) Je pravda, že pán Turánek je vyštudovaný profesor? (1b)

- a) ~~áno~~
b) **nie**

2) Aké má pán Turánek odborné zameranie? (1b)

Pán Turánek je zamestnancom **Výzkumného ústavu veterinárního lékařství**.

Zámer úlohy:

Pri argumentácii sa politici, ale aj bežní ľudia, často odkazujú na authority. Preto je dôležité vedieť vyzistiť informácie o týchto autoritách a overiť si, nakoľko sú dôveryhodné.

Zdroje:

Pôvodný status: <https://www.facebook.com/MilanMazurek.Republika>

Akademický profil p. Turánka: <https://www.muni.cz/lide/28301-jaroslav-turaneck>

Zameranie p. Turánka: <https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Deset-vyjimecnych-vedcu-a-vedkyn-se-stalo-doktory-ved/>

5) Over článok 1

Over dôveryhodnosť nasledujúceho článku (6b).

Uhřík obvinil Kotlebu s blízkých vztahov s bisexuálním partnerom

Správne odpovede

1) Sú informácie v tomto článku dôveryhodné? (1b)

- a) ~~áno~~
b) **nie**

2) Je médium, na ktorom je článok uverejnený, dôveryhodné? (1b)

- a) ~~áno~~
b) **nie**

Zdôvodni svoje odpovede. (4b)

Správne odpovede

Autor

- Nie je uvedené reálne meno, len pseudonym „Spracered“
- O tomto autorovi sa nedajú dohľadať žiadne informácie, ako napríklad vzdelanie a kvalifikácie

Zdroje

- V článku chýbajú odkazy na akékoľvek dôveryhodné zdroje informácií
- Komentáre pod príspevkom na Facebooku sú uvádzané ako zdroje informácií: „....uviedol na sociálnej sieti roduverný slovák pod príspevkom v diskusii“

Obsahové prvky

- Článok je písaný tak, aby vyvolal silné emócie a šok u čitateľa. Ide o bulvárne podanie informácií s cieľom pritiahnúť čo najviac čitateľov.
- Nadpis je zavádzajúci a manipulatívny. Formulácia „blízke vzťahy“ naznačuje, ako keby išlo o intímne vzťahy, pričom na to neexistuje dôkaz. Neskôr v článku sa hovorí skôr o politických vzťahoch a o pozícií Mikovčákovcov na kandidátnej listine ĽSNS
- Nie je ponúknutý priestor druhej strane na to, aby sa obhájila a vyjadrila k tvrdeniam z článku.
- Dokonca je v nadpise gramatická chyba. Namiesto predložky „z“ je použité „s“ („s blízkych vzťahov“)

Médium

- Médium nemá jasného vlastníka, kamennú redakciu ani počet zamestnancov. Na stránke uvádzajú 6 mien redaktorov, avšak chýbajú bližšie informácie o kvalifikáciách a zamestnaneckom statuse.
- Médium sa nachádza na zozname konšpiratori.sk
- Web je prevádzkovaný združením EGYüttélés – SPOLužitie, čo je bývalá politická strana, ktorá zanikla v 90-tych rokoch. Momentálne sa nedajú dohľadať informácie o fungovaní združenia.
- Zbežný pohľad na ostatné články ukáže, že často ide o manipulatívne, zavádzajúce a „šokujúce“ články.
- Redakcia vydala vyjadrenie k obvineniam z toho, že uverejňujú nepodložené informácie. Niektoré úryvky z tohto vyjadrenia sú veľmi znepokojivé. Napríklad: „Ak sa niekomu zdá, že informácie, ktoré uverejňujeme sú nepravdivé, zavádzajúce a zbytočne škandalózne – mimo realitu, na to máme jednu odpoveď: Môže sa stať aj to. Tak ako všade inde, aj my máme rôzne zdroje informácií, externých spolupracovníkov a chyba sa môže stať. Na druhej strane uverejňujeme informácie, ktoré neuverejní NIKTO a to preto, že má strach alebo sa snaží ich zamlčať.“

Hodnotenie:

Upozornenie: Rozhodcovia a rozhodkyne hodnotili výhradne formálne znaky článkov a médií. Osobné názory hodnotiteľov ani súťažiacich neboli relevantné. Uvedenie autora, zdrojov či informácií o redakcii sú objektívne faktory na hodnotenie dôveryhodnosti mediálneho obsahu, nezáleží pri tom na ideologickej orientácii daného média.

4 body dostala odpoveď, ktorá sa vyjadrila ku všetkým štyrom tematickým okruhom – autor, zdroje, obsah, médium. Oceňovali sme aj overenie webu na stránke konspiratori.sk. Takáto odpoveď musela byť zrozumiteľná a dobre vysvetlená. Priloženie dôkazov a linkov sme vnímali ako bonus a hodnotili to pozitívne.

2-3 body dostala odpoveď, ktorá pokrývala niektoré zo štyroch tematických okruhov, nie nutne všetky. Odpovede boli zrozumiteľné, aj keď neboli perfektne vysvetlené.

1 bod dostala odpoveď, kde boli napísané len 1-2 dôvody, prečo je médium nedôveryhodné. Odpovede sa mohli týkať správnych tematických okruhov, ale boli nezrozumiteľné a veľmi slabo vysvetlené.

Ak si účastník/účastníčka dokázal/-a obhájiť, prečo označil/-a tento článok za dôveryhodný, dali sa získať body v tejto úlohe. Ak boli poskytnuté zmysluplné dôvody, boli sme ochotní odmeniť istým počtom bodov snahu účastníkov a účastníčok.

Najčastejšie chyby

Tieto chyby sa často vyskytovali v odpovediach súťažiacich:

- Mnoho ľudí tvrdilo, že médium je dôveryhodné, lebo má na stránke uvedeného šéfredaktora a redakciu. Avšak nestačí len uviesť mená ľudí z redakcie, treba si overiť ich kredibilitu a profesionalitu.
- Nestačí napísať, že ide o bulvárny článok. Bulvár sa venuje osobnému životu celebrit a politikov, ale nemusí byť automaticky nedôveryhodný. Lepšie bolo, ak sa súťažiaci zamerali na znaky ako emočne zafarbený jazyk alebo nedôveryhodnosť citovaných zdrojov informácií.
- Veľa súťažiacich sa vyjadrovalo priamo k sexuálnej orientácii politika zmieneného v článku. Avšak cieľom tejto úlohy bolo zamerať sa na objektívne znaky článku (autor, zdroje, jazyk, vlastnícka štruktúra média...). Je dôležité vedieť oddeliť obsah od formy, aby nevstupovali naše osobné kognitívne skreslenia a názory do hodnotenia dôveryhodnosti médií.

6) Over článok 2

Over dôveryhodnosť nasledujúceho článku (6b).

Kto môže za vysoké ceny a zdražovanie?

Správne odpovede

1) Sú informácie v tomto článku dôveryhodné? (1b)

- a) **áno**
- b) ~~nie~~

2) Je médium, na ktorom je článok uverejnený, dôveryhodné? (1b)

- a) **áno**
- b) ~~nie~~

Zdôvodni svoje odpovede. (4b)

Správne odpovede

Autor

- Je uvedené meno aj informácie o ňom – Tomáš Bakoš, redaktor ekonomického oddelenia, vyštudoval BISLA a MUNI

Zdroje

- Autor sa v článku odvoláva na citáty expertov z oblasti ekonómie. Pavel Škriniar aj Martin Hudcovský vyučujú na Ekonomickej univerzite v Bratislave.
- Citáty Richarda Sulíka a Petra Kažimíra sú reálne a dajú sa overiť. Avšak je škoda, že autor neuviedol presnejší zdroj citátov, napr. že v ktorej televíznej relácii alebo rozhovore boli vyslovené.

Obsahové prvky

- Článok poskytuje oba uhly pohľadu, sú citované výroky aj Richarda Sulíka aj Petra Kažimíra
- V článku sa nenachádzajú expresívne výrazy, jazyk je prevažne odborný a neutrálny

Médium

- Denník Pravda má dlhú tradíciu, kamennú redakciu a stálych zamestnancov, noviny vychádzajú aj v tlačenej forme
- Nenachádza sa na zozname konšpiratori.sk

Hodnotenie:

4 body dostala odpoveď, ktorá sa vyjadřila ku všetkým štyrom tematickým okruhom – autor, zdroje, obsah, médium. Takáto odpoveď musela byť zrozumiteľná a dobre vysvetlená. Priloženie dôkazov a linkov sme vnímali ako bonus a hodnotili to pozitívne.

2-3 body dostala odpoveď, ktorá pokrývala niektoré zo štyroch tematických okruhov, nie nutne všetky. Odpovede boli zrozumiteľné, aj keď neboli perfektne vysvetlené.

1 bod dostala odpoveď, kde boli napísané len 1-2 dôvody, prečo je médium dôveryhodné. Odpovede sa mohli týkať správnych tematických okruhov, ale boli nezrozumiteľné a veľmi slabo vysvetlené.

Ak si účastník/účastníčka dokázal/-a obhájiť, prečo označil/-a tento článok za nedôveryhodný, dali sa získať body v tejto úlohe. Ak boli poskytnuté zmysluplné dôvody, boli sme ochotní odmeniť istým počtom bodov snahu účastníkov a účastníčok.

Najčastejšie chyby:

Tieto chyby sa často vyskytovali v odpovediach súťažiacich:

- „Toto médium poznám“ nestačí ako dôkaz dôveryhodnosti. Môžu existovať dôveryhodné médiá, o ktorých sme nepočuli, a taktiež môžu existovať dezinformačné médiá ktoré majú veľké publikum a takmer každý ich pozná
- Nestačí si všimnúť, že stránka uvádza autora. Je to dobrý začiatok, ale autor môže byť napr. amatér v danej téme, o ktorej píše článok. Preto je dôležité prečítať si o vzdelaní a skúsenostiach autora.

7) Over článok 3

Over dôveryhodnosť nasledujúceho článku (6b).

Nad' priznal, že o útoku Putina vedel už v októbri 2021.

Správne odpovede

1) Sú informácie v tomto článku dôveryhodné? (1b)

- a) **áno**
- b) ~~nie~~

2) Je médium, na ktorom je článok uverejnený, dôveryhodné? (1b)

- a) ~~áno~~
- b) **nie**

Zdôvodni svoje odpovede. (4b)

Zámer úlohy:

Toto je jediná úloha, pri ktorej sa líšia odpovede na prvú a druhú otázku. Samotný obsah článku je relatívne nezaujímavý, ide o zhrnutie vyjadrení Jaroslava Naďa. Avšak samotné médium, na ktorom sa článok nachádza, je nedôveryhodné. Dezinformačné médiá často využívajú takúto stratégiu, že na svojich portáloch uverejňujú dôveryhodné správy prebraté z tlačových agentúr ako SITA alebo TASR, a pomedzi to sú zamiešané dezinformácie. To znamená, že nie každá informácia na nedôveryhodnej stránke je automaticky hoax. Avšak na takýchto stránkach treba byť obzvlášť opatrný.

Správne odpovede

Autor

- Chýba meno autora

Zdroje

- V článku sa uvádzajú citáty Jaroslava Naďa, ktoré sú z relácie V politike na TA3. Citáty sú pravdivé, ale v článku sa nachádza chyba
- uvádza sa, že relácia V politike je z RTVS, čo nie je pravda.

Obsahové prvky

- Článok je čisto opisné zhrnutie vyjadrení ministra obrany, takmer úplne prebrané z tlačovej agentúry. Obsahovo nie je článok ničím zaujímavý.

Médium

- Médium nemá kamennú redakciu ani jasný počet zamestnancov, ide iba o online portál
- Nachádza sa na zozname konšpiratori.sk
- Na stránke konšpiratori.sk sa uvádza: „*Stránku spravuje Mário Vidák, bývalý zamestnanec Banskobystrického samosprávneho kraja z dôb, kedy župu viedol Marian Kotleba. Vidák je v pri tvorbe obsahu na stránke v konflikte záujmov, keďže je členom strany ĽSNS, za ktorú v minulosti kandidoval. ĽSNS tiež platila Vidákovi platila za "reklamné a marketingové služby".*“

Hodnotenie:

4 body dostala odpoveď, ktorá dokázala jasne oddeliť hodnotenie dôveryhodnosti článku od dôveryhodnosti celého média. Súťažiaci dokázal identifikovať, že informácie v článku sú dôveryhodné, lebo ide o úplné prebratie informácií od tlačovej agentúry. Ocenili sme aj použitie iných zdrojov, ktoré potvrdzujú pravdivosť informácií v článku. Čo sa týka dôveryhodnosti média, takéto odpovede vedeli uviesť viac než jeden dôvod, prečo médium považujú za nedôveryhodné.

2-3 body dostala odpoveď, kde boli aspoň čiastočne oddelené hodnotenia dôveryhodnosti článku od dôveryhodnosti celého média. Súťažiaci dokázal identifikovať, že informácie v článku sú dôveryhodné. Čo sa týka dôveryhodnosti média, takéto odpovede vedeli uviesť aspoň jeden dôvod, prečo médium považujú za nedôveryhodné.

1 bod dostala odpoveď, kde nebolo oddelené hodnotenie dôveryhodnosti média od dôveryhodnosti článku. Takéto odpovede dokázali byť kritické a poukázať na 1-2 nedostatky článku alebo média, ale vysvetlenia boli skôr povrchné a nezasadené do kontextu.

Ak si účastník/účastníčka dokázal/-a obhájiť, prečo označil/-a médium za dôveryhodné, dali sa získať body v tejto úlohe. Ak boli poskytnuté zmysluplné dôvody, boli sme ochotní odmeniť istým počtom bodov snahu účastníkov a účastníčok.

8) Over obrázok 1

Zisti, či obrázok reálne zachytáva udalosť, o ktorej sa píše v titulku článku. (1b)

Takto vyzerá vojna na Ukrajine v marci 2022 – zima, hlad a vyčerpanie!

Správna odpoveď

- a)–Obrázok je reálny a sedí k nadpisu článku
- b) Obrázok je reálny, ale nesedí k nadpisu článku, takže je zavádzajúci**
- c)–Obrázok je falošný, ide o fotomontáž

Vysvetlenie:

Naozaj ide o záber z vojny na Ukrajine, avšak details nesedia. Tento obrázok nie je z marca 2022, ale z decembra 2016. Je viditeľne zima a sneh, čo je ku koncu marca skôr nezvyčajné. To by malo vzbudiť prvé podozrenie. Taktiež ide o separatistov z Luhanského regiónu, čo sa dá spoznať tým, že na uniformách nevidno ukrajinskú ani ruskú vlajku.

Na tieto fakty sa dá prísť buď zadaním kľúčových slov do vyhľadávača (napr. Ukraine, war, three men, winter, fire, sitting, atd'), alebo použitím Google Search Images, kde sa dajú vyhľadávať obrázky, vďaka čomu vieme zistiť, na akú udalosť sa viažu.

Zdroj obrázku: Alexander Ermochenko <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/how-to-end-the-war-in-ukraine-in-2017/>

Ak ide o manipulatívny/falošný obrázok, akú udalosť zachytáva naozaj? (1b)

Správna odpoveď

Ide o separatistov z regiónu Luhansk z roku 2016.

Hodnotenie:

Dôležité bolo, aby súťažiaci identifikoval, že nesedí čas.

1b za správnu odpoveď. 0,5b za neúplnú alebo len čiastočne pravdivú odpoveď. 0b za chýbajúcu alebo úplne nepravdivú odpoveď.

9) Overovanie obrázkov 2

Zisti, či obrázok reálne zachytáva udalosť, o ktorej sa píše v titulku článku. (1b)

Prezident Biden môže vymenovať niekoho do pozície ústavného sudcu. Rozhodol sa, že vymenuje výhradne ženu s čiernou farbou pleti.

Správna odpoveď

- a) **Obrázok je reálny a sedí k nadpisu článku**
- b)–Obrázok je reálny, ale nesedí k nadpisu článku, takže je zavádzajúci
- c)–Obrázok je falošný, ide o fotomontáž

Vysvetlenie:

Naozaj ide o prezidenta USA Johna Bidena, ktorý oznámil, že nominuje Ketanji Brown Jackson do najvyššieho súdu. Na tomto obrázku nie je nič zavádzajúce, korešponduje s nadpisom. Interpretácia Bidenových krokov v nadpise by mohla byť niektorými ľuďmi považovaná za mierne zavádzajúcu, avšak to nebolo cieľom tejto otázky. Otázka sa zameriavala výhradne na fotku. Obrázok sa dalo overiť skrz zadanie kľúčových slov do vyhľadávacieho nástroja alebo využitie Google Search Images.

Zdroj: <https://www.forbes.com/sites/alisondurkee/2022/02/25/biden-names-ketanji-brown-jackson-to-supreme-court-heres-what-we-know-about-her/?sh=1c1d74d27c08>

Ak ide o manipulatívny/falošný obrázok, akú udalosť zachytáva naozaj? (0b)

Správna odpoveď

Túto úlohu sme nehodnotili, keďže nemala správnu odpoveď.

10) Overovanie obrázkov 3

Zisti, či obrázok reálne zachytáva udalosť, o ktorej sa píše v titulku článku. (1b)

Výraz pani prezidentky vás zarazí! Chladný a povýšenecký pohľad – čím si to Zeman zaslúžil?

Správna odpoveď

- a) –Obrázok je reálny a sedí k nadpisu článku
- b) –Obrázok je reálny, ale nesedí k nadpisu článku, takže je zavádzajúci
- c) Obrázok je falošný, ide o fotomontáž**

Vysvetlenie:

Ide o fotomontáž, kde sú črty tváre pani prezidentky upravené tak, že vyzerajú arogantne a opovrhujúco. Originálna fotka je naozaj zo stretnutia Miloša Zemana a Zuzany Čaputovej. Išlo o summit V4 v roku 2019.

Originál:

Fotomontáž:

Účastníci a účastníčky si mohli všímať vyššie zmienené znaky, použiť Google Search Images alebo vyhľadať kľúčové slová.

Zdroj: <https://www.forum24.cz/fotografie-zhnusene-caputove-se-zemanem-je-upravena-potvrdila-analyza-originalu-se-ale-podoba/>

Ak ide o manipulatívny/falošný obrázok, akú udalosť zachytáva naozaj? (1b)

Správna odpoveď

Naozaj ide o fotku zo stretnutia s prezidentom Zemanom z roku 2019, ale prezidentka Čaputová má normálny výraz.

Hodnotenie:

Dôležité bolo, aby súťažiaci identifikoval, že jediná falošná vec na tomto obrázku je výraz pani prezidentky.

1b za správnu odpoveď, kde bolo vysvetlené, ktorá časť obrázku bola upravená.

0,5b za neúplnú alebo len čiastočne pravdivú odpoveď. Súťažiaci napríklad správne určili, že ide o stretnutie V4, ale nepoukázali na fakt, že výraz pani prezidentky je upravený.

0b za chýbajúcu alebo úplne nepravdivú odpoveď.

11) Over štúdiu

Nasledujúci článok sa odvoláva na štúdiu. Na základe informácií z článku vyhľadaj link na pôvodnú štúdiu. (0b)

[Nová štúdia zistila, že Američania prestali nenávidieť drony.](#)

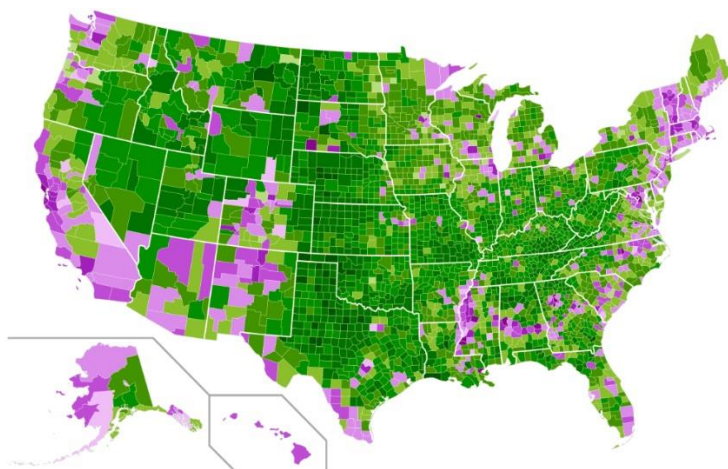
OZNAM

Bohužiaľ, túto otázku sme museli anulovať, keďže v priebehu súťaže spadla stránka kvôli veľkému náporu. Táto stránka doteraz nefunguje, takže by nebolo férové rátať výsledky z tejto úlohy. Celý organizačný tím sa ospravedľňuje za komplikáciu.

Manipulácia a interpretácia dát

1) Geografická vizualizácia

Táto mapa reprezentuje výsledky prezidentských volieb 2020 v USA, kde proti sebe stáli kandidáti Joe Biden a Donald Trump.

Správne odpovede

Kto zvíťazil v týchto prezidentských voľbách? (0,5b)

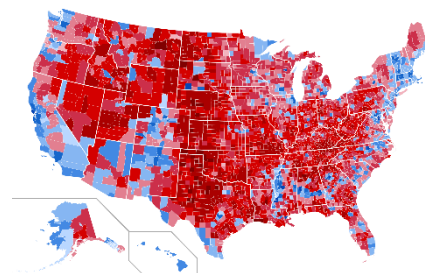
- a) **Joe Biden**
- b) ~~Donald Trump~~

Ktorá farba reprezentuje okresy, v ktorých vyhral Joe Biden? (1b)

- a) **Fialová**
- b) ~~Zelená~~

Vysvetlenie:

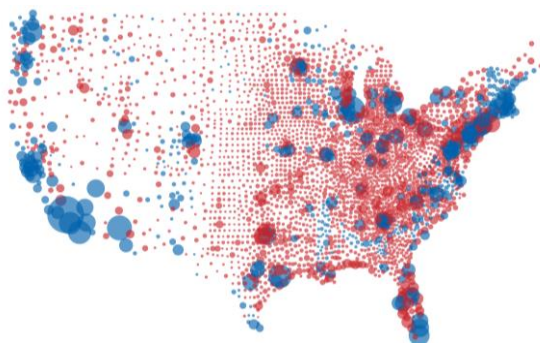
V tejto úlohe boli zámerne zmenené farby na mape výsledkov prezidentských volieb. Typicky sa pre republikánsku stranu používa (Trump) používa červená farba a pre demokratov (Biden) modrá farba.

Kriticky zhodnoť takúto geografickú vizualizáciu volebných výsledkov. V čom môže byť zavádzajúca? (2b)

Správna odpoveď

Na prvý pohľad to vyzerá, že Donald Trump vyhral vo viac hlasov, lebo mapa je evidentne viac zelená ako fialová. Avšak takáto vizualizácia nezohľadňuje hustotu populácie v jednotlivých okresoch, preto môže vytvárať zavádzajúci prvý dojem. Fialové okresy sú často veľké metropoly na pobreží, ako napríklad New York alebo Los Angeles, kde sa koncentruje veľká časť populácie USA. Vhodnejšia by bola vizualizácia, ktorá zachytáva hustotu populácie v jednotlivých okresoch, napríklad takto:

Hodnotenie:

2 body dostali odpovede, ktoré dokázali jasne identifikovať problém hustoty zaľudnenia. Takéto odpovede boli kvalitne vysvetlené a dlhšie ako len jedna veta.

1 bod dostali čiastočne správne odpovede, ktoré identifikovali problém, ale popísali ho veľmi stručne, zmätočne alebo vágne.

0 bodov dostali nesprávne alebo chýbajúce odpovede.

2) Interpretácia grafu 1

Nasledujúci graf zachytáva počet podaných vakcín proti Covid-19 na Slovensku.

Predstav si, že niekto použije tento graf v článku. Nadpis tohto fiktívneho článku by znel:

Na Slovensku stále stúpa počet denne podaných vakcín, vyplýva to z grafu Our World in Data!

Správna odpoveď

Bola by takáto interpretácia grafu správna? Vyplýva z grafu, že stúpa počet denne podaných vakcín? (1b)

- a) —áno
b) **nie**

Zdroj dát: <https://ourworldindata.org/covid-vaccinations?country=SVK>

Zdôvodni svoju odpoveď. (3b)

Správna odpoveď

Interpretácia nie je správna, lebo ide o tzv. kumulatívny graf. To znamená, že graf zobrazuje *súčet všetkých vakcín*, ktoré boli podané.

To, že nejde o každodenný prírastok vakcinácií sa dalo spoznať pri pohľade na os Y, kde sa čísla pohybujú v miliónoch. Určite sa denne nepodalo 7 miliónov vakcín na Slovensku, takže musí ísť o súčet všetkých podaných vakcín.

Správna interpretácia grafu je takáto: Stúpa počet *dokopy* podaných vakcín (aj keď pomaly), ale *nestúpa* počet *denne* podaných vakcín. Každým dňom sa práveže podá menej a menej vakcín, preto vidíme, že rast krivky kumulatívneho grafu sa výrazne spomaľuje.

Hodnotenie:

Išlo o veľmi náročnú úlohu na vysvetlenie, kde bolo treba dávať pozor na všetky detaily.

3 body získala odpoveď, ktorá perfektne pochopila zadanie a výborne vysvetlila, prečo je interpretácia grafu zavádzajúca. Takéto odpovede použili aj odbornú terminológiu.

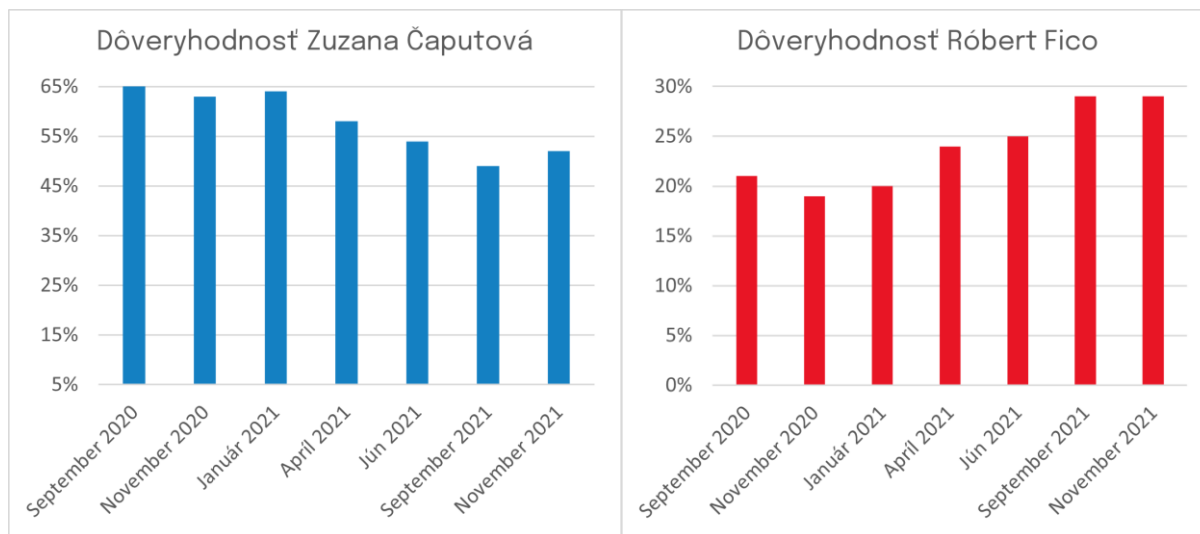
2 body získala odpoveď, kde bolo aspoň v 1-2 vetách vysvetlené, že graf ukazuje súčet podaných vakcín, nie každodenný prírastok. Takéto úlohy pochopili zadanie, ale ich odpovede boli menej prehľadné alebo menej kvalitne vysvetlené.

1 bod získali neúplné odpovede, ktoré nepochopili podstatu otázky a zamerali sa na iné, menej dôležité aspekty. Takéto odpovede boli veľmi vágne a stručné.

0 bodov získali chýbajúce alebo úplne nesprávne odpovede.

3) Interpretácia grafov 2

Nasledujúca séria grafov zachytáva popularitu dvoch slovenských politikov.

Zdroj: <https://domov.sme.sk/c/22801978/prieskum-doveyehodnosti-fico-caputova-focus.html>

Predstav si, že niekto použije takéto porovnanie grafov v článku. Nadpis tohto fiktívneho článku by znel:

Fico útočí na pozíciu najdôveryhodnejšieho politika v krajine! Rastie v prieskumoch dôveryhodnosti, zatiaľ čo Čaputová klesá.

Správne odpovede

Naozaj vyplýva z grafov, že dôveryhodnosť R. Fica má rastúci trend, zatiaľ čo dôveryhodnosť Z. Čaputovej má klesajúci trend?

- a) **áno, vyplýva**
- b) ~~nie, nevyplýva~~

Naozaj vyplýva z porovnania grafov, že R. Fico "útočí" na pozíciu najdôveryhodnejšieho politika a dobieha Z. Čaputovú?

- a) ~~áno, vyplýva~~
- b) **nie, nevyplýva**

Ak si v predošlej úlohe vybral/-a možnosť "Nie, nevyplýva", v čom je podľa teba takéto interpretácia zavádzajúca? (3b)

Správne odpovede

Keďže v prvej otázke tvrdenie vyplývalo z grafov, tak nebolo treba vysvetliť, prečo je interpretácia zavádzajúca. Je pravda, že dôveryhodnosť R. Fica má rastúcu tendenciu, zatiaľ čo prezidentkina dôveryhodnosť má klesajúcu tendenciu.

Druhá interpretácia už bola zavádzajúca, takže vysvetlenie bolo potrebné. Na prvý pohľad sa z grafov môže zdať, že R. Fico predbieha prezidentku v dôveryhodnosti. Avšak porovnanie grafov je zavádzajúce, lebo každý graf používa rozdielnu os Y. Os na grafe o dôveryhodnosti pani prezidentky začína na 5% a končí na 65%, zatiaľ čo os na grafe dôveryhodnosti R. Fica začína na 0% a končí na 35%. Tým pádom sú relatívne rozdiely v dôveryhodnosti týchto dvoch politikov väčšie, ako sa zdá na grafe. Prezidentke v novembri 2021 stále dôverovalo viac než 50% obyvateľstva a R. Ficovi takmer 30%, takže je medzi nimi stále značný rozdiel.

Hodnotenie:

3 body získala odpoveď, ktorá perfektne pochopila zadanie a výborne vysvetlila, prečo je interpretácia grafu zavádzajúca. Odpoveď poukázala na rozdielne mierky na osi Y.

2 body získala odpoveď, kde bolo aspoň v 1-2 vetách vysvetlené, prečo je porovnanie grafov zavádzajúce. Takéto úlohy pochopili zadanie, ale ich odpovede boli menej prehľadné alebo menej kvalitne vysvetlené.

1 bod získali neúplné odpovede, ktoré nepochopili podstatu otázky a zamerali sa na iné, menej dôležité aspekty. Takéto odpovede boli veľmi vágne a stručné.

0 bodov získali chýbajúce alebo úplne nesprávne odpovede.

4) Čítanie s porozumením

Prečítaj si informácie o tvorbe rebríčku vnímania korupcie od Transparency International:

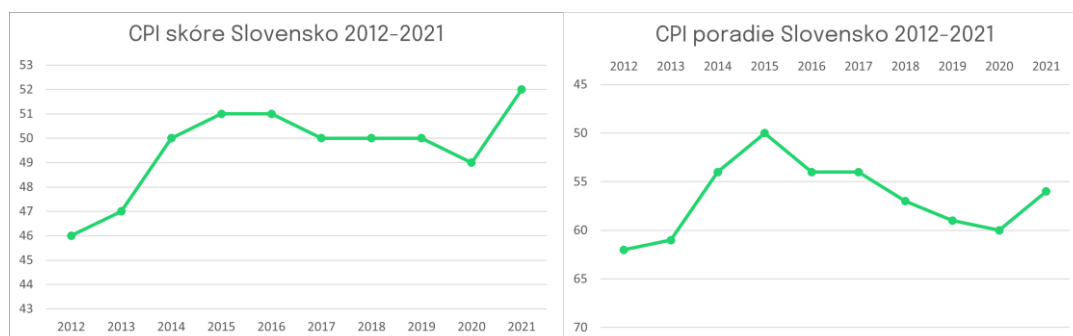
Ako sa počíta CPI skóre?

Index vnímania korupcie (CPI) je najpoužívanější rebríček globálnej korupcie na svete. V roku 2021 sa v rebríčku nachádzalo 180 krajín. Reálna úroveň korupcie sa meria ťažko, keďže korupcia je nelegálna a tým pádom sa o mnohých korupčných aktivitách nikdy nedozvieme. CPI meria, ako je verejný sektor vnímaný v očiach expertov a ľudí z biznisu. Skóre každej krajiny je kombinácia minimálne troch zdrojov dát, založených na trinástich rozdielnych prieskumov a hodnotení korupcie. Tieto zdroje dát sú zbierané rôznymi dôveryhodnými inštitúciami, napríklad Svetovou bankou alebo Svetovým ekonomickým fórom. CPI skóre neodráža názory zamestnancov a zamestnankyň Transparency International. **(pokračovanie...)**

(...pokračovanie) Aký je rozdiel medzi poradím a skóre?

Skóre meria vnímaný level korupcie vo verejnom sektore na škále od 0 do 100, kde 0 znamená vysokú korupciu a 100 znamená nízku korupciu. Malé pohyby a zmeny v CPI skóre väčšinou nie sú významné. Poradie je pozícia krajiny v porovnaní s ostatnými krajinami. Poradie sa môže zmeniť aj vtedy, ak sa zmení počet krajín, ktoré sú zahrnuté v meraní CPI. Takže poradie nie je tak dôležité ako skóre pre indikovanie levelu korupcie v danej krajine.

Následne si pozri výsledky, ktoré Slovensko obdržalo v indexe vnímania korupcie:

Zdroj:

https://www.transparency.org/en/cpi/2021?gclid=Cj0KCQjw29CRBhCUARIsAOboZbKakaC_qfiuog0UCvM_tlxFggoDeS3_MV_TjdSaO5vL3tIEsQk1eODkaAtQKEALw_wcB

Na základe prečítaného textu zhodnot', ktoré z nasledujúcich tvrdení vyplývajú z dát. (8b)

Správne odpovede

1. „V rokoch 2012–2015 každoročne na Slovensku klesal počet korupčných transakcií“ → **nevyplýva**

Odôvodnenie: Z grafu vyplýva, že v rokoch 2012–2015 sa Slovensku naozaj zlepšovalo skóre CPI. Avšak z textu vyplýva, že CPI skóre zachytáva len *vnímanú* úroveň korupcie na základe hodnotení „expertov a ľudí z biznisu“. „Reálna úroveň korupcie sa meria ťažko“, takže nemôžeme s istotou tvrdiť, že klesol reálny počet korupčných transakcií. CPI meria vnímanie (perception), nie počet korupčných aktivít.

2. „Skóre Slovenska medzi rokmi 2017–2019 stagnovalo, zatiaľ čo iným krajinám rástlo skóre, takže niektoré krajiny predbehli Slovensko v poradí“ → **vyplýva**

Odôvodnenie: Z grafu skóre naozaj vyplýva, že medzi rokmi 2017–2019 nám skóre ani neklesalo ani nerástlo. Zároveň z grafu poradia vidíme, že sme klesali v rebríčku oproti ostatným krajinám. Z toho logicky vyplýva, že niektorým krajinám skóre narástlo a vďaka tomu nás predbehli.

Správne odpovede (pokračovanie)

3. „Bežní ľudia žijúci na Slovensku boli v roku 2021 menej často vystavení korupcii v ich každodennom živote než v predošlých rokoch.“ → **nevyplýva**

Odôvodnenie: Opäť ako v tvrdení 1 – CPI meria vnímaný level korupcie v očiach expertov a ľudí z biznisu. CPI tým pádom nehovorí nič o tom, ako často boli bežní ľudia vystavení korupcii. Preto nevieme s istotou tvrdiť, že nárast CPI v roku 2021 znamená, že bežní ľudia sa reálne stretávali menej s korupciou.

4. „Slovensko sa v úrovni vnímanej korupcie radí medzi lepšiu polovicu krajín sveta.“ → **vyplýva**

Odôvodnenie: Do rebríčku je zaradených 180 krajín a Slovensko sa pohybuje na 50-60 mieste, čo ho stavia do lepšej polovice.

Zdroj: Staffan Andersson Paul M. Heywood (2009) - The Politics of Perception: Use and Abuse of Transparency International's Approach to Measuring Corruption

Vysvetlenie:

Je dôležité, aby sa mladí ľudia vedeli kriticky zamýšľať nad dátami, ktoré sú im prezentované. Treba rozumieť, ako dáta vznikajú a čo presne merajú. Politici a politicky občas radi vyhlasujú, že sa im poradilo znížiť korupciu, lebo si zlepšili CPI skóre. Táto úloha ukazuje, že treba byť skeptický ohľadom podobných vyjadrení.

5) Kauzalita vs. korelácia

Doplň chýbajúce slová do textu (2.5b)

Správne odpovede

V realite sa často stretávame s tým, že jedna vec ovplyvňuje druhú. Pokiaľ jeden jav priamo zapríčiňuje druhý jav, hovoríme o príčinnno-následkovej súslednosti a teda **kauzalite**. Vezmite si jednoduchý príklad z prostredia prírodných vied. Pokiaľ zahrejeme vodu na sto stupňov, začne vriieť.

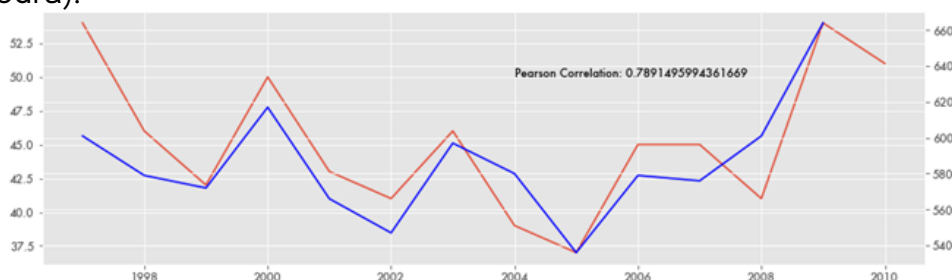
Avšak niektoré javy medzi sebou súvisia, aj keď jeden nezapríčiňuje druhý. V takom prípade hovoríme o **korelácii**. Niekedy ide o **náhodu**. Napríklad keď hokejisti veria, že ak si neoperú dresy, dosiahnu lepší výsledok. Aj ak sa im podarí nakoniec vyhrať zápas, neznamená to, že výhru zapríčinili neopraté dresy.

Rozlíšiť koreláciu a kauzalitu je niekedy náročné, preto treba vždy kriticky rozmýšľať. Keď nám grafy a dáta ukazujú vzťah medzi dvoma javmi, nemôžeme automaticky predpokladať, že ide o kauzálny vzťah.

Prečítaj si nasledujúce tvrdenia a zhodnoť, aký vzťah je medzi javmi. (4b)

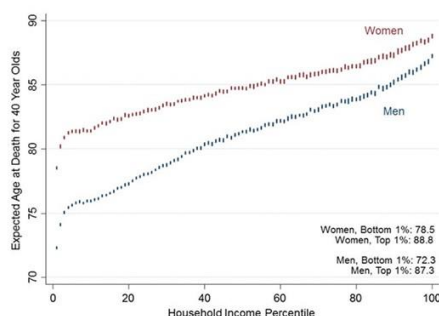
Správne odpovede

Tvrdenie 1: Čím viac doktorandských titulov zo sociológie sa udelí v USA (oranžová), tým viac výjazdov do vesmíru sa každoročne uskutoční (modrá).

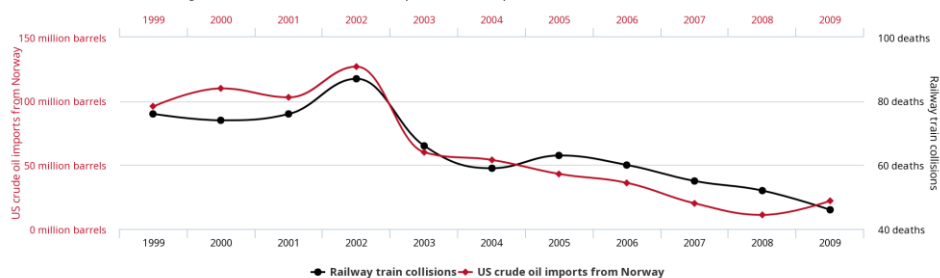
- a) **Náhodná korelácia – tieto javy spolu nesúvisia**
b) **Kauzalita – tieto javy spolu súvisia, jeden jav pravdepodobne zapríčiňuje druhý**

Tvrdenie 2: Čím bohatší je človek (os X), tým je vyššia pravdepodobnosť že sa dožije dlhšieho veku (os Y).

- a) **Náhodná korelácia – tieto javy spolu nesúvisia**
b) **Kauzalita – tieto javy spolu súvisia, jeden jav pravdepodobne zapríčiňuje druhý**

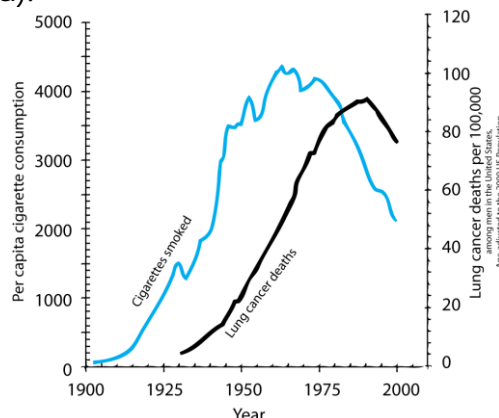
Tvrdenie 3: Čím viac ropy importuje USA z Nórska (červená), tým viac ľudí zomrie vo vlakových haváriách (čierna).

- a) **Náhodná korelácia – tieto javy spolu nesúvisia**
b) **Kauzalita – tieto javy spolu súvisia, jeden jav pravdepodobne zapríčiňuje druhý**

Správne odpovede (pokračovanie)

Tvrdenie 4: Čím viac cigariet sa vyfajčí (modrá), tým viac ľudí zomrie na rakovinu pľúc (čierna).

a) – Náhodná korelácia – tieto javy spolu nesúvisia

b) **Kauzalita – tieto javy spolu súvisia, jeden jav pravdepodobne zapríčiňuje druhý**

Zdroje:

<https://news.harvard.edu/gazette/story/2016/04/for-life-expectancy-money-matters/>

<https://scpoecon.github.io/ScPoEconometrics/causality.html>

<https://www.tylervigen.com/spurious-correlations>

6) Logické chyby

Prečítaj si diskusiu medzi opozičnou poslankyňou (A) a vládny poslancom (B), ktorá sa týka podpísania obrannej zmluvy s USA.

Následne identifikuj tieto logické chyby: (6b)

- **Slamený panák** – Prekrútenie súperovho argumentu, aby vyzeral nezmyselne alebo absurdne, a následná reakcia na túto prekrútenú podobu argumentu. Ide o neférovú argumentačnú stratégiu, ktorá znižuje kvalitu diskusie.
- **Červený sled** (odvádzanie pozornosti) – Ide o odvádzanie pozornosti pomocou argumentov a tém, ktoré nie sú relevantné pre podstatu sporu.
- **Cyklická argumentácia** – Taktiež nazývaná argumentácia v kruhu. Ide o nezmyselné presviedčanie, keď predpoklady aj závery argumentu tvrdia prakticky to isté, len podané inými slovami.
- **Vox populi** (argument väčšiny) – Argumentácia za niečo len z dôvodu, že to chce väčšina ľudí. Chýba tak vysvetlenie, že opatrenie je správne či užitočné.
- **Prehodenie bremena dôkazu** – Úniková stratégia, ktorou hádže rečník dôkazné bremeno na oponenta. Namiesto toho, aby rečník podložil svoje neodôvodnené tvrdenie, tak prehodí úlohu na súpera, ktorý musí najprv vyvrátiť dané nepodložené tvrdenie.
- **Catch 22** (Hlava 22) – Založené na románe Hlava 22 od J. Hellera. Rečník vykreslí situáciu tak, že všetky možnosti vedú k rovnakému záveru, takže v skutočnosti nemáme na výber.

A0: Ste vlastizradcovia! Kvôli tejto zmluve sem budú môcť kedykoľvek dôjsť americkí vojaci v obrovských počtoch, nebudú na nich platiť žiadne naše zákony a budú si môcť robiť, čo len chcú.

B0: Nič z toho nie je pravda. Máte tieto tvrdenia niečím podložené?

A1: Ved' to každý vidí. Ty musíš dokázať, že to tak nebude!

B1: Prosím vás, ja vám nemusím nič dokazovať. Keď ste boli pri moci vy, bolo na Slovensku absolútne skorumpované. Vy ste tí, ktorí reálne škodili Slovensku.

A2: Jasné, vždy keď má vaša vláda nejaký škandál, tak vytiahnete nepodložené obvinenia z korupcie. Radšej vysvetlite to, prečo vládnete nedemokraticky a proti vôli ľudu. Z prieskumov jasne vyplýva, že väčšina ľudí má odpor voči Amerike. Väčšina ľudí viní Američanov za napätie na Ukrajinsko-Ruskej hranici. Takže vy ste nikdy nemali podpísať túto zmluvu!

B2: Rozumieme, že niektorí ľudia majú obavy. Avšak treba pochopiť, že nie je dôvod na strach. USA sú naši najbližší partneri, takže by sme mali túto zmluvu podpísať. Vďaka podpisu tejto zmluvy sa USA stane našim spoľahlivým najbližším partnerom. Navyše, stále si zachováme suverenitu. Na Slovensko nevstúpi ani jeden americký vojak bez toho, aby to schválila NRSR.

A3: Zaujímavé. Takže vy tvrdíte, že sem nepríde ani jeden americký vojak? To nedáva zmysel. Tak načo potom vôbec podpisujeme túto zmluvu?

B3: Pozrite, môžeme o tom diskutovať do nekonečna. Skutočnosť je, že buď túto zmluvu podpíšeme alebo nepodpíšeme. Ak ju podpíšeme, tak sem prídu nejakí americkí vojaci. Ak ju nepodpíšeme, tak sem prídu aj tak, lebo sú oveľa silnejšia krajina a nemali by sme tomu ako zabrániť.

Zdroje:

Nemčok a spol. (2014), Debatná príručka pre stredoškolské kluby
Gažovič a Markoš (2017), Kritické myslenie

Správne odpovede

A1 – Prehodenie bremena dôkazu

„Ty musíš dokázať, že to tak nebude!“

Namiesto toho, aby rečník podložil svoje tvrdenie, prehadzuje úlohu na súpera, aby tvrdenie vyvrátil.

B1 – červený sled

„Keď ste boli pri moci vy, bolo na Slovensku absolútne skorumpované.“

Diskusia je o obrannej zmluve, ale rečník vytiahol tému korupcie, ktorá s pôvodnou témou nijako nesúvisí a iba odvádza pozornosť.

Správne odpovede (pokračovanie)

A2 – Vox populi

„Z prieskumov jasne vyplýva, že väčšina ľudí má odpor voči Amerike. [...] Takže vy ste nikdy nemali podpísať túto zmluvu!“

To, že si niečo myslí väčšina, automaticky neznamená, že zmluva je zlá. Ľudia sa často mýlia – v minulosti si väčšina ľudí myslela, že otroctvo je v poriadku, ale nie je to pravda. Argument, ktorý sa odvoláva na názor väčšiny, treba podporiť vysvetlením, že prečo má táto väčšina aj pravdu.

B2 – Cyklická argumentácia

„USA sú naši najbližší partneri, takže by sme mali túto zmluvu podpísať. Vďaka podpisu tejto zmluvy sa USA stane našim spoľahlivým najbližším partnerom.“

Rečník používa v prvej vete predpoklad, že USA sú naši najbližší partneri, z čoho dochádza k záveru, že by sme mali podpísať zmluvu. V druhej vete používa predpoklad, že ak podpíšeme zmluvu, tak dospejeme k záveru, že USA sa stane najbližším partnerom. To, čo je v jednej vete predpoklad, je v druhej vete záver. Preto ide o cyklickú argumentáciu.

A3 – Slamený panák

„Takže vy tvrdíte, že sem nepríde ani jeden americký vojak?“

Rečník prekrúca slová súpera. Súper tvrdil, že nepríde ani jeden americký vojak „bez toho, aby to schválila NRSR“.

B3 – Catch 22

„Ak ju podpíšeme, tak sem prídu nejakí americkí vojaci. Ak ju nepodpíšeme, tak sem prídu aj tak, lebo sú oveľa silnejšia krajina“

Rečník sa tvári, ako keby sme nemali na výber, čím popiera zmyslupnosť diskusie.

Argumentácia

1) Vyplýva záver z predpokladov

Predstav si, že predpoklady sú pravdivé.

Ak sú predpoklady pravdivé, znamená to, že aj záver musí byť automaticky pravdivý? (3b)

Správne odpovede

1)

Predpoklad 1: Všetci Slováci majú radi halušky

Predpoklad 2: Patrik je Maďar

Záver: Patrik nemá rád halušky

a) —áno, záver vyplýva z predpokladov

b) nie, záver nevyplýva z predpokladov

Odôvodnenie: Aj keď všetci Slováci majú radi halušky, neznamená to, že všetci, ktorí nie sú Slováci automaticky nemajú radi halušky.

2)

Predpoklad 1: Janka je žiačka

Predpoklad 2: Každá žiačka buď nepracuje, alebo má dobré známky

Predpoklad 3: Janka pracuje

Záver: Janka má dobré známky

a) áno, záver vyplýva z predpokladov

b) —nie, záver nevyplýva z predpokladov

Odôvodnenie: Janka je žiačka, takže o nej platí buď-alebo výrok 2. Keďže vieme, že Janka pracuje, tak tým pádom z buď-alebo výroku platí „alebo“ časť – musí mať dobré známky.

3)

Predpoklad 1: Všetky teroristické útoky boli spáchané moslimami

Predpoklad 2: Umar je moslim

Záver: Umar je terorista

a) —áno, záver vyplýva z predpokladov

b) nie, záver nevyplýva z predpokladov

Odôvodnenie: Aj ak by platilo, že všetci teroristi sú moslimovia, tak z toho nevyplýva, že všetci moslimovia sú teroristi. Napríklad, všetky matky sú ženy, ale nie všetky ženy sú matky.

2) Čo chýba argumentu 1

Prečítaj si nasledujúci argument a urči, aké chyby sa v ňom nachádzajú. (2b)

Nachádzame sa na politologickej konferencii s názvom „Ako zlepšiť demokraciu?“. Prebieha panelová diskusia, kde akademici a akademičky riešia, či by mala byť volebná účasť povinná. Ozve sa akademička, ktorá prednesie nasledujúci argument:

Povinná volebná účasť zaručuje, že politici lepšie zastupujú vôľu ľudu.

Momentálne po celom svete klesá účasť na voľbách. Ľudia sú apatickí a často sa vôbec nezaujímajú o politiku. To je problematické, lebo čím ďalej tým menšia časť spoločnosti rozhoduje o politickom zložení vlády, ktorá má zastupovať všetkých občanov. To je však takmer nemožné, pokiaľ väčšina občanov ani nevyjadrí svoje preferencie pri volebnej urne. Tým pádom vznikajú nereprezentatívne vlády, ktoré nereflektujú názory občanov. Takže buď zavedieme povinné voľby, alebo sa môžeme rozlúčiť s demokraciou. Keby sa zaviedla povinnosť voliť, tak by výrazne stúpla volebná účasť. A keďže občania by vedeli, že musia ísť voliť, tak by si predtým našťudovali, komu hodia svoj hlas. Po voľbách by vznikla naozaj reprezentatívna vláda s omnoho vyššou legitimitou, lebo by naozaj zastupovala celý ľud.

Mať reprezentatívnu vládu je veľmi dôležité, lebo potom je väčšina občanov spokojná. Politici totiž pri vládnutí zohľadňujú záujmy všetkých občanov a snažia sa vyhovieť väčšine. Tým stúpa dôvera v demokraciu.

Správne odpovede

- a) – V argumente chýba vysvetlenie
- b) V argumente chýba dôkaz**
- c) – V argumente chýba dopad
- d) – Argument obsahuje logickú chybu Ad hominem
- e) Argument obsahuje logickú chybu Falošná dichotómia**
- f) – Argument obsahuje logickú chybu Odkaz na tradíciu
- g) – Dôkaz nedostatočne špecifikuje zdroje, takže pravdivosť informácií sa nedá overiť
- h) – Dôkaz cituje zdroje, ktoré sú nedôveryhodné

Odôvodnenie:

V argumente chýbal dôkaz.

Rečníčka nepodložila svoj argument dôkazom. Povinná účasť na voľbách je napríklad v Austrálii, tak ak chcela rečníčka vytvoriť presvedčivý argument, musela by preukázať, že v Austrálii takýto systém naozaj fungoval.

Argument obsahuje logickú chybu Falošná dichotómia.

Falošná dichotómia je logická chyba, ktorá sa taktiež nazýva falošná dilema alebo čiernobiele videnie sveta. Rečníčka prezentuje len dve možnosti, pritom často existuje viac možností. Obmedzuje sa tým konštruktívna diskusia a hľadanie kompromisu. V tomto argumente sa táto chyba vyskytla tu:

„Takže buď zavedieme povinné voľby, alebo sa môžeme rozlúčiť s demokraciou.“

Nie je pravda, že demokracia buď zanikne, alebo zavedieme povinné voľby. Podporovať aktívne občianstvo sa dá aj inak, ako príkazmi.

Hodnotenie:

Za zaznačenie správnej možnosti +1 bod, za každú nesprávnu možnosť -1 bod, ale najmenej 0 bodov.

3) Čo chyba argumentu 2

Prečítaj si nasledujúci argument a urči, aké chyby sa v ňom nachádzajú. (2b)

V parlamente politici diskutujú o tom, či by držba strelných zbraní pre osobné účely mala byť zakázaná. Vládna poslankyňa, ktorá predkladá zákon na povolenie držby zbraní, tvrdila, že zbrane zvýšia bezpečnosť, lebo budeme môcť chrániť náš dom a rodinu. Opozičný poslanec, ktorý s návrhom zákona nesúhlasí, následne prichádza s opačným argumentom.

Zákaz strelných zbraní by viedol k vyššej bezpečnosti všetkých ľudí.

Ľudia sa často boja o bezpečnosť seba a svojich blízkych. Pochopiteľne, zbrane im dávajú pocit moci a tým pádom aj bezpečia. Ak je predaj zbraní legálny, oveľa viac ľudí si vyberie práve takýto spôsob ochrany. Problém je, že tento pocit bezpečia je klamlivý a ľudia vlastniaci zbrane v skutočnosti čelia väčšiemu nebezpečenstvu. Príčin je niekoľko, napríklad neopatrnosť a neschopnosť narábať so zbraňami, čo sa prejavuje pri nezaistených zbraniach v domácnosti, alebo že sa zbrane dostanú do rúk detí. Ľudia majú taktiež tendenciu zbytočne eskalovať konflikty keď vedia, že majú pri sebe zbraň. To znamená, že aj pre bežných slušných občanov je nebezpečné vlastniť zbraň. Pani poslankyňa z vládnej strany je krutá a bezcitná, takýmto opatrením sa snaží len ohroziť občanov!

V Amerike je povolené vlastniť zbrane. Štúdia z Annals of Internal Medicine z 2014 porovnávala americké domácnosti ktoré vlastnili zbrane s tými, ktoré nevlastnili. Ukázalo sa, že prítomnosť zbrane v domácnosti zdvojnásobila šancu zomrieť na zastrelenie a stonásobila nebezpečenstvo samovraždy.

Správne odpovede

- a) – V argumente chýba vysvetlenie
- b) – V argumente chýba dôkaz
- c) **V argumente chýba dopad**
- d) **Argument obsahuje logickú chybu Ad hominem**
- e) – Argument obsahuje logickú chybu Falošná dichotómia
- f) – Argument obsahuje logickú chybu Odkaz na tradíciu
- g) – Dôkaz nedostatočne špecifikuje zdroje, takže pravdivosť informácií sa nedá overiť
- h) – Dôkaz cituje zdroje, ktoré sú nedôveryhodné

Odôvodnenie:

V argumente chýbal dopad.

Rečníkovi chýbal na záver argumentu dopad. Ako veľmi nebezpečné je vlastnenie zbraní? Prečo by sme sa mali zaujímať o bezpečnosť? Dopad v pár vetách by mohol vyzeráť takto:

Dôležitejšie ako cítiť sa bezpečne je reálne byť v bezpečí. Kvôli vlastneniu zbraní zbytočne zomierajú tisíce ľudí, mnohé z nich deti. Zakázaním zbraní by sme predišli týmto tragickým smrťami a vytvorili bezpečnejšiu spoločnosť.

Argument obsahuje logickú chybu Ad hominem.

Ide o argumentačný faul, kedy rečník útočí na svojho súpera namiesto toho, aby útočil na jeho/jej argumenty. Ide o neslušný spôsob komunikácie, založený na osobných útokoch. V tomto argumente sa táto chyba vyskytla tu:

„Pani poslankyňa z vládnej strany je krutá a bezcitná,“

Takéto obvinenia len poškodia kvalitu diskusie a zamedzia tomu, aby sa názorovo rozdielni ľudia zhodli na kompromise.

Hodnotenie:

Za zaznačenie správnej možnosti +1 bod, za každú nesprávnu možnosť -1 bod, ale najmenej 0 bodov.

4) Čo chýba argumentu 3

Prečítaj si nasledujúci argument a urči, aké chyby sa v ňom nachádzajú. (2b)

Aktivisti a aktivistky protestujú pred továrňou na spracovanie kuracieho mäsa. Aktivistka na pódiu má megafón a prednáša nasledujúci argument o tom, že konzumácia mäsa je nemorálna.

Jesť mäso je nemorálne, lebo kvôli tomu spôsobujeme veľké utrpenie zvieratám.

Pozrime sa napríklad na to, ako sa bežne zaobchádza s kurčatami. Každoročne je zavraždených približne 70 miliárd kurčiat. Medzi bežné praktiky sa považuje napríklad odsekanie zobákov alebo odopieranie prístupu k jedlu, aby znášali viac vajec. Kvôli genetickým úpravám a šľachteniam pre maximalizáciu objemu mäsa až 30% kurčiat nevie poriadne chodiť. A prečo? Len pre naše potešenie.

Takéto vedomé a nepotrebné spôsobovanie utrpenia inej cítiacej bytosti je nemorálne. Táto továreň na mäso by mala byť okamžite zatvorená.

Správne odpovede

a) V argumente chýba vysvetlenie

b) – V argumente chýba dôkaz

c) – V argumente chýba dopad

d) – Argument obsahuje logickú chybu Ad hominem

e) – Argument obsahuje logickú chybu Falošná dichotómia

f) – Argument obsahuje logickú chybu Odkaz na tradíciu

g) Dôkaz nedostatočne špecifikuje zdroje, takže pravdivosť informácií sa nedá overiť

h) – Dôkaz cituje zdroje, ktoré sú nedôveryhodné

Odôvodnenie:

V argumente chýbalo vysvetlenie.

Rečníčka poukázala na mnoho nemorálnych praktík, ktoré sa využívajú pri kľetkovom chove zvierat. Avšak nikdy nebolo vysvetlené, prečo je takýto prístup tak často používaný. Taktiež nebolo vysvetlené, ako tomu predídeme tým, keď prestaneme jesť mäso.

Dôkaz nedostatočne špecifikuje zdroje, takže pravdivosť informácií sa nedá overiť

Dôkazy síce znejú presvedčivo, lebo je tam mnoho čísel a štatistík, ale nedá sa overiť ich pravdivosť. Keď prinášame do diskusie dôkazy, treba uviesť ich zdroj, aby si súper vedel overiť, či ide o dôveryhodné informácie.

Hodnotenie:

Za zaznačenie správnej možnosti +1 bod, za každú nesprávnu možnosť -1 bod, ale najmenej 0 bodov.

5) Tvorenie vlastných argumentov

Napiš vlastný argument na túto tému: (25b)

Štát by mal mať právo zrušiť dezinformačné médiá.

Môžeš si vybrať, či chceš súhlasiť alebo nesúhlasiť s týmto výrokom.

Hodnotenie:

Pri tejto otázke neexistovala modelová správna odpoveď. Účastníci a účastníčky majú právo na svoj názor a mohli obhajovať akúkoľvek pozíciu. My sme hodnotili kvalitu argumentu, ktorý použili na obhájenie svojho názoru. O bodovom ohodnotení rozhodovali dlhoroční akreditovaní rozhodcovia Slovenskej debatnej asociácie s viac ako 5-ročnou skúsenosťou s akademickou debatou. Rozhodcovia a rozhodkyne sa riadili kritériami, ktoré nájdete podrobne rozpísané nižšie:

Kategória	Body	Detailnejšie kritériá hodnotenia
Tvrdenie	0-1 b	Má argument jasne stanovené tvrdenie na začiatku?
Vysvetlenie	0-10 b	Má argument vysvetlenie, alebo zostáva na rovine tvrdenia? Nadväzuje vysvetlenie na tvrdenie? Existuje jasný link medzi tvrdením a vysvetlením? Ako rozsiahle je toto vysvetlenie? Sú všetky kroky v príčinnno-výsledkovom reťazci dostatočne vysvetlené? Nachádzajú sa v argumente logické skoky a diery vo vysvetlení? Je vysvetlenie monotematické? Sústredí sa autor na jeden dôvod, alebo odbieha do rôznych tém? Nachádzajú sa v argumente kontradikcie (protirečenia)? Nachádzajú sa v argumente logické chyby?
Dôkaz	0-5 b	Nachádza sa v argumente dôkaz? Podporuje tento dôkaz vysvetlenie? Existuje link medzi vysvetlením a dôkazom? Je dôkaz dostatočne vysvetlený a pochopiteľný? Je uvedený zdroj dôkazu? Je tento zdroj dôveryhodný?
Dopad	0-3b	Má argument dopad na konci? Je dopad rozdielny od vysvetlenia? Pridáva nejakú vlastnú hodnotu argumentu? Robí dopad tento argument oveľa silnejším a presvedčivejším?

Stratégia	0-3b	Súvisí tento argument s témou? Je to jeden z kľúčových argumentov alebo ide skôr o marginálny bod? Existujú náznaky toho, že autor pri tvorení zvážil aj potenciálne argumenty druhej strany?
Štýl	0-3b	(Gramatické chyby a preklepy nehodnotíme, pokiaľ je text čitateľný.) Je po prvom prečítaní jasné, čo sa autor snažil povedať? Pomáha štýl a výber slov obsahu argumentu, alebo mu skôr škodí? Číta sa argument príjemne? Aký dojem zanechal argument po prečítaní?

Všeobecná spätná väzba & najčastejšie chyby:

Vo všeobecnosti boli argumenty veľmi dobrej kvality. Sme vďační každému z Vás, že ste si dali záležať na vypracovaní svojich argumentov. Cieľom Slovenskej debatnej asociácie je naučiť študentov po celom Slovensku, ako si zlepšiť kritické myslenie, argumentačné a vyjadrovacie schopnosti. Preto prinášame všeobecnú spätnú väzbu na najčastejšie chyby, ktoré sme si pri argumentoch všimli. Veríme, že po prečítaní spätnej väzby budú študenti vedieť, čomu sa do budúcnosti vyvarovať.

Tvrdenie

- Tvrdenie by nemalo byť len zopakovanie témy. Tvrdenie má priniesť jasnú indikáciu toho, o čom bude argument. Napríklad: „Áno, štát by mal zrušiť dezinformačné médiá“ nie je tvrdenie. Tvrdenie by znelo napr. takto: „Štát by mal zrušiť dezinformačné médiá, aby ochránil zdravie svojich občanov“

Vysvetlenie

- Súťažiaci, ktorí sa rozhodli súhlasiť s témou, robili najčastejšie tieto chyby:
 - o vysvetlili, prečo sú dezinformácie zlé, ale nevysvetlili, prečo by ich mal štát zrušiť. Aj fast food a cigarety sú škodlivé, ale štát ich povoľuje.
 - o nevysvetlili, ako presne dezinformácie škodia. Často sa nachádzali vety ako „Ľudia sú dezinformovaní a potom nevedia, čo je pravda“. To je dobrý začiatok, ale následne treba povedať, k čomu táto dezinformovanosť vedie a prečo je to zlé
- Súťažiaci, ktorí sa rozhodli nesúhlasiť s témou, robili najčastejšie tieto chyby:
 - o Študenti sa odkazovali na ústavné právo. Téma neznie, či je *legálne* zakázať dezinformačné médiá, ale či by to *mal* štát urobiť. Preto nestačí odkázať sa na ústavu, ale treba vysvetliť, prečo je ústavou chránená sloboda prejavu tak dôležitá v demokratickej spoločnosti.

Dôkaz

- Dôkazy by mali priamo súvisieť s vysvetlením, nemala by to byť len náhodná štatistika. Taktiež treba vysvetliť, ako váš dôkaz podporuje celý argument, nie ho len sucho uviesť.
- Osobné príklady sú v bežnej konverzácii zaujímavé, ale v akademickej a odbornej debate sú vhodnejšie všeobecné dôkazy z overených zdrojov.
- Pripomíname potrebu uviesť zdroje. Zaznamenali sme viacero prípadov plagiátorstva, kde boli kopírované celé vety z článkov, bez uvedenia úvodzoviek „“ a následne linku na článok.

Dopad

- Dopad by nemal byť len zopakovanie tvrdenia. Príklady ako „Dopadom je, že sa bude šíriť menej dezinformácií“ alebo „Dopadom je, že ochránime slobodu slova“ sú nedostačujúce. Cieľom dopadu je poukázať na to, prečo je menej dezinformácií / sloboda slova tak veľmi prospešná.

Stratégia

- Mnohí účastníci si mýlili túto tému s témou z predošlého kola. Veľa súťažiacich písalo o sociálnych sieťach, pričom to nie je v tomto kontexte až tak relevantné.

Otázky, pripomienky, sťažnosti

V Slovenskej debatnej asociácii chceme, aby bola Olympiáda kritického myslenia spravodlivá a transparentná súťaž. Preto sme poskytli detailný a exaktný popis procesu bodovania všetkým účastníkom a účastníckam.

V prípade, že s niečím nesúhlasíte, máte sťažnosť alebo sa len chcete na niečo opýtať, neváhajte nás kontaktovať: okm@sda.sk